

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא בתרא - דף קעא

לע"ז, בשו"ת הרמ"א (סי' נא) מהר"ם פאדווא (סי' לו) הש"ך באיגרת (נדפס בקריה נאמנה עמ' עח) חות יאיר (סי' קפד) ועוד.

כאמור בדברי רב רק ב"ד מחליפים את השטר וכתבים את הזמן הראשון בשטר המחודש ולא העדים, **ביאר רב הונא** ב"ד יש בכחם להוציא ממון מחמת הפקר ב"ד הפקר ולכן יכולים לחדש בשטר תאריך מוקדם, **משא"כ** עדים עשו שליחותם פעם אחת וכתבו את השטר, שוב אין בכחם לכתוב שטר נוסף, **אמנם רב יהודה** אמר בשם רב שכולים עדים לכתוב כמה שטרות על שדה אחת, **אולם ביאר רב יוסף** שמדובר בשטרות מתנה שאין שעבוד ולא בשטרות מקח. **ולרבה**, אף אם מדובר בשטר מקח אולם מדובר בלא אחריות.

הברייתא האמורה לעיל שאף העדים יכולים לכתוב שטר מזמן ראשון, מבואר בה עוד, **לדעת רבי יהודה**, אם נשו בו 1000 ופרע 500 כותבים לו שטר חדש על 500 עם תאריך של הלוואה הראשונה. **לדעת רבי יוסי**, השטר ישאר ביד המלוה ויכתוב שובר ללוה. וב' טעמים יש לשוב, **א**. כדי שיוכל המלוה להכריח את הלווה לשלם. **ב**. שיוכל לגבות מהזמן הראשון. **ומבארת הגמ'** שלא היה ברור לרבי יוסי מה היתה כוונת רבי יהודה, אם יגבה מזמן ראשון או משני, **לכך אמר רבי יוסי**, אם סובר רבי יהודה מזמן שני, נחלקו בתרתי. אם אמר מזמן ראשון נחלקו רק בדן שובר.

שטר חוב שנכתב בו תאריך לפי חודשי החמה, ונבדק תאריכו ויוצא הוא בשבת או בשבת, **לדעת רבי יוחנן** שיש לתלות שזה שטר מאוחר, היינו התאריך הנקוב בשטר הוא מאוחר למעשה שהיה. **רבי יוסי** פוסל. **שאל רבי יהודה** את רבי יוסי שהרי היה מעשה היה בציפורי ורבי יוסי עצמו הכשיר. **אמר רבי יוסי** שנחלק רק בדן שטר מאוחר בכלליות אולם כאשר מוכח מתוכו שנכתב שלא בזמנו יש להכשירו ובדאי אם כתוב יו"כ או שבת לא נכתב ביום זה וידעו שהוא מאוחר.

ביאר רב פדת, אם צריך לכוון בזמנו של שטר ונמצא בו תאריך שלא שייך שיכתבו באותו יום, אין מחלוקת ולכו"ע מוגדר כשטר מאוחר וכשר. **אלא נחלקו** בסתם שטר מאוחר, **לדעת רבי יהודה** שסבר שאין כותבים שובר, ניתן לקיים שטר מאוחר שלא תצא תקלה, שהרי אם יפרע קורעיה את השטר או מחליפים וכו'. **אלא לרבי יוסי** שסבר שכותבים שובר, עלול לצאת תקלה אם נכשיר שטר מאוחר, שהרי יכול להיות שהשובר יהיה מוקדם לתאריך השטר המאוחר, ויטען המלוה שהיתה עוד הלוואה.

אמר רב הונא בנו של רב יהושע אף לדעת רבי יוסי שכותבים שובר, זה על חלק מהחוב שנפרע. אולם אם נפרע כל החוב לא כותבים שובר, אלא יפרע לו רק כאשר ישיב לו את השטר חוב. **ודוחה הגמ'** שכותבים שובר אף על חלק מהחוב. **והראיה** מרב יצחק בר יוסף שתבע את רבי אבא לפני רבי חנינא בר פפי, ואמר לו רבי אבא השב לי את שטרי, אמר לו רב יצחק אבד לי השטר ואכתוב לך שובר. אמר רבי אבא והרי רב ושמואל אמרו שאין כותבים שובר. אמר לו רב יצחק והרי ר"ל אמרו שכותבים שובר. וכן אמר רבין בשם רבי אילעא. **ונוקטת הגמ'** שמסבא כותבים שובר שאל"כ ואיבד המלוה את השטר, לא יפרע הלווה לעולם. **שאל אבין**, ואם יכתוב שובר ויאבדו הלווה, יצטרך לפרוע שוב. **אמר רבא**, "עבד ליה לאיש מלוה" על הלוה מוטל לדאוג לפטור את עצמו.

שטר חוב **מוקדם** פסול, שהרי הקרקעות משתעבדות למלוה מהזמן הכתוב בשטר, ואם מרד הלווה את הקרקע קודם הלוואה בפועל, יגבה המלוה מעת הכתוב בשטר שלא כדון. אולם שטר חוב **המאוחר** כשר, שאין נזק ללקוחות. **אמר רב המנונא**, **שבשטר מקח** אף שטר מאוחר פסול, משום שיש חשש שמא מרד הקרקע נבטל כתב תאריך מאוחר, **ובאמצע** רכש את הקרקע בחזרה, ויוצא הלווה את השטר מרד שכתבו בו תאריך מאוחר ויטען שרכש את הקרקע שוב. **ורב המנונא** לא חשש לחשש זה בהלוואה (שיפרע לו לפני התאריך הכתוב בשטר ויטען אבד שטרי יכתוב לו שובר, ויוצא את השטר מאוחר ויגבה שוב), כיון שלדעתו לא כותבים שובר, צריך להחזיר את נוף השטר.

אמר רב יימר לרב כהנא או רב ירמיה מדפתי לרב כהנא, אנו נוהגים כשיטת רבי יוסי שכותבים שובר, א"כ יש לחוש לשטר מקודם כמבואר לעיל. **אמר לו** שאין לחוש שהרי אמר רבי אבא לסופרים שיכתבו בשטר מאוחר "שטר זה לא נכתב בזמנו אלא תאריכו מאוחר". **אמר רב אשי לרב כהנא**, והרי עתה אין נוספים ותוספת זו, **אלא** לאחר שאמר רב כהנא לסופרו שבשובר יכתבו את הזמן של השטר שעליו יעודו של השובר. ואם אינם יודעים את התאריך יכתבו בלא תאריך וכך לא ינזק הלווה, שעל כל שטר שיוציא המלוה ויוציא הלווה את השובר, ומתאים הוא לכל תאריך. **אמר רבינא לרב אשי**, או רב אשי לרב כהנא, עתה שאין או עושים כך מדוע אין חשש. אמר לו שרבן תיקנו תקנות מי שלא מקיימם, מזיק לעצמו.

אמר רבא בר רב שילא לסופרים שטרות קנין, אם יודעים הם תאריך הקנין שיכתבוהו ואם אינם יודעים שיכתבו את התאריך של כתיבת השטר, שאם יכתבו תאריך שאין בו ממש לא שם הכתיבה ולא של הקנין, נראה כשקר.

אמר רב ר"ה לסופרים, כתבו את מקום כתיבת השטר אף שעניינו מוסב על מקום אחר. **אמר רבא**, מלוה שמחזיק שטר חוב של 100, לא כותבים לו ב' שטרות של 50. **שנח למלוה** שיוכל לכופף את כל החוב. **ונח ללוה** שיוכל לשלם חלק ולפגום שטרו, ויצטרך המלוה שבוועה לגבות את השאר. **עוד אמר רבא**, אם יש לו ב' שטרות של 50 לא כותבים לו שטר אחד של 100, שדבר זה **טוב למלוה** שלא יוכל לפגום שטרו. **ונח ללוה** שלא יוכל לכפופו לשלם הכל.

אמר רב אשי, אם יש לו שטר חוב על 100 ומבקש שיכתבו לו שטר אחד של 50, אין שומעים לו שהרי **יתכן** שהלווה פרע כבר הכל, **ואמר לו** המלוה שאבד לו השטר, וכתב לו שובר ועתה הוא מבקש שיכתבו לו 50, שע"ז אין ללוה שובר.

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

תאריך "לועזי" או תאריך יהודי?

דנו בגמ' לגבי שטר מאוחר ושטר מוקדם, ואם נמצא שהתאריך בשטר הוא שבת או יו"כ יש לדון בו שטר מאוחר שכשר, ומבואר בגמ' שאף לרבי יוסי שפסל שטר מאוחר אך אם מוכח מתוכו, כשר.

הרשב"ם ביאר שמדובר שכתבו בשטר לפי חודשי החמה, ונמצא תאריך השטר נופל בשבת או מועד. בתוס' ביאר שכתבו תאריך (ע' תיקון המהרש"ל) ונמצא שנפל בשבת, או כתבו יום בשבוע שהוא יו"כ וכד'.

לדברי הרשב"ם מעט צריך תלמוד, שהרי אם מדובר בחודשי החמה, כידוע התאריך הלועזי מתחלף בחצות הלילה ולא בשקיעה כתאריך העברי, נמצא שיכול להיות שטר שכתבו לדוגמא 10/09/2000, ויום זה הוא יו"כ. אבל במוצאי יו"כ שחצית תאריך עברי מוגדר ל'אי' תשרי, אך בלועזי לא מתחלף התאריך עד חצות הלילה, נמצא ששטר זה יכול להיות קיים כדת וכדון ואין בו תליה מאוחרת או מוקדמת. א"כ נאמר שמדובר שהשטרות הם קיים ב"ד ובדאי לא ישבו בית הדין בלילה וכד'. ומעט צריך תלמוד.

עכ"פ מבואר שנחלקו הרשב"ם והתוס' לפנינו בביאור דברי התוספתא שהביאה הגמ' האם מדובר שנכתב לפי תאריך לועזי או תאריך יהודי לא מבורר. לעיל דף קא עסקנו בעיונים על הדף, בענין זכירת היום בשבוע לגבי המצוה שזכר הרמב"ן לזכור כל יום את מנין הימים ביחוד לשבת, הרמב"ן אף נוקט שיש ענין לזכירת החודשים ומנינם לחודש ניסן כדי לזכור גאולת מצרים, ולדבריו יש שרצו לומר שיש בעיה למנות תאריכים לועזים, ונביא את הדברים כסדרם, וחלק מן הדברים כבר זכרנו בעיונים על הדף.

על הפסוק "החודש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה" (שמות יב, ב) ביארו הראשונים שיש עניין שניסן הוא ראש חודשי החודש השנה היות ניסן הוא חודש יציאת מצרים וממנו ראוי למנות את החודשים כדי שנזכור את יציאת מצרים. היינו שחלק מצמות זכירת יציאת מצרים היא ע"י מנין החודשים הנמנים לניסן. לשון האבן עזרא (שם) "וידענו כי מצות רבות הם בתורה זכר ליציאת מצרים והנה ראוי זה להיות תחילת חשבון ישראל" לשון הרשב"ם "החדש הזה לכם אע"פ שאינו ר"ח לשאר אומות לכם יהיה ראש חודשים למנות. וכו'. ממנו תמנו להיות לכם לזכרון כי בו יצאתם ממצרים".

והרמב"ן (שם) כתב ביתר שאת, "כי ענין המנין החודשים הוא מניסן והמנין הוא לפי הסדר ראשון וכו' שזה נועד להזכיר את נס הגאולה. וכל שמות החודשים המצויים בדינו ניסן איר וכד' הם שמות פרסיים ולא נמצאו בתורה כי בספרי נביאי בבל ובמגילת אסתר. ואע"פ שתחילת שנותינו מתשרי דכתיב בצאת השנה וכו' אולם טעם ראשון הוא לכם שאיננו ראשון בשנה אבל הוא ראשון לשם שנקרא לו לזכרון גאולתינו".

בשו"ת גנזי יוסף (סי' ק) מחמת דברי הרמב"ן הנזכרים, למד שהיות ולימדה התורה שמנין החודשים לקם סגולה הוא מניסן, שהוא הראשון וחודש אחריו הוא שני וכו' ואין שמות לחודשים, ממילא יש לדקדק לא לקרוא לחודשים הלועזיים ראשון שני וכו'. ולשון הרמב"ן "וטעם החדש הזה לכם ראש חודשים שימנו אותו ישראל חדש הראשון וממנו ימנו כל החודשים שני ושלישי עד תשלום השנה בשנים עשר חודש כדי שיהיה זה זכרון בנס הגדול כי בכל עת שנזכרו החודשים יהיה הנס הנזכר וכו'. עכ"ל. א"כ חזקו מדברי הרמב"ן שראשון ושני הוא למנין בנ"י. וסיים שם בגנזי יוסף ואיכנה מאזר אישי ישראל היום והחודש למספר העמים.

בזה הענין של רשימת תאריך בלע"ז, דברו בו כבר גדולי עולם במשך הדורות, מהם לאסור עד כדי איסור תורה. מהם מנהג שאיננו נכון. ומהם שלא חששו. ועוד דנו אם יש בזה משום בחוקתיהם, והאם יש בשמות החודשים שבלע"ז שמות ע"ז עד כדי שכשם שאסור לומר לרעהו המתן לי בצד ע"ז פלונית. אסור אף לקבוע תאריך בלע"ז.

הקורא תגר, עד כדי שטור מהתורה הוא המהר"ם שיק (שו"ת סי' קעא) במעשה שהיה שכתבו על מצבה בלע"ז ותאריך הפטירה מנו למנינם. ויצא למחות דהא בית החיים היו חצר השותפין, והאריך יכול להעמיד שם דבר בניגוד לרצון חברו. ונקט דהוי איסור דאורייתא של "ושם אלהים אחרים לא תזכיר". ובדומה בשו"ת שערי צדק (יו"ד סי' קנה) אסר לרשום בלע"ז משום ו"בחוקתיהם".

ועי' בשו"ת פרי הגדה (ת"א סי' ג) במש"כ שענין שם לע"ז הוא דווקא בשם אלהות שלהם ושורה. ולא את שטור חשבון וסמכו דבריהם על דברי היראים סי' עה. ועיי"ש. והנה בתורת משה (פרשת בא) קורא תגר, על אלה שמאסו בתורת ד', שמונים ללידת יש"ו ואין להם חלק באלוקי ישראל. אמנם בדבריו לא מצינו שאסר בלאו, אלא לפי ענינו הוא חומר דברי סופרים. ואמת ציין בפסקי תשובות (סי' קנו) שאדונינו החת"ס באיגרת הנדפסה באיגרות סופרים (עמ' קה) כתב תאריך לע"ז. בגט פשוט (סי' קכז סק"ל בסופו) כתב שאף באיגרות חול יש לכתוב לתאריך בריאת העולם אין נכון לכתוב לע"ז. ולא נראה שהחמיר בה עד כדי לאו או חומר דברי סופרים.

למעשה ליקט בפסקי תשובות (שם) מרבוותא שכתבו באיגרותיהם תאריכי